

FACKET OCH EUROPA | 2005

EUs nya grundlag

Förslaget och fackliga kommentarer

Landsorganisationen i Sverige

***EUs nya grundlag
– förslaget och fackliga kommentarer***

© Landsorganisationen i Sverige

Original: LOs informationsenhet

Tryck: LO-Tryckeriet, Stockholm 2005

ISBN 91-566-2137-X

LO 05.03 150

Innehåll

Förord	4
EUs fördrag – en lång historia i korta drag	6
Vägen till ett konstitutionellt fördrag	7
Hur går det till i Sverige?	10
Fördragets struktur	12
Mål och politik (del I och del III)	14
Del II – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (II-61 – II-114)	34
Ytterligare frågor inom del III	38
Del IV – Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser (IV-437 – IV-448)	44
LOs remissvar om konventets förslag	47

Förord

Debatten om ett nytt fördrag för EU har varit intensiv under flera år och kommer förhoppningsvis att fortsätta att vara det fram till ett eventuellt antagande. I den här skriften, som LO har tagit fram i samarbete med förbunden, beskrivs dels huvuddragen i förslaget till ett nytt fördrag, dels vad som har hänt med de idéer som LO har fört fram. Beskrivningen ska ge en sammanfattande bild av förslagets uppbyggnad och innehåll. Avsikten är framför allt att försöka få fram var och på vilket sätt det skiljer sig från de nuvarande fördragstexterna, de som idag avgör vad EU kan besluta om.

Syftet är att ge en helhetsbild av det förslag till nytt fördrag som nu diskuteras och inte bara beskriva de rent fackliga aspekterna och LOs synpunkter. En sådan helhetsbild behövs för oss som medborgare för att vi ska kunna bilda oss en uppfattning. Utgångspunkten är emellertid att få med allt som kan ha betydelse ur facklig utgångspunkt.

Att i en mindre skrift beskriva ett fördrag med 448 artiklar på nästan 400 sidor och få med alla aspekter är naturligtvis omöjligt. För den som har tid för det, ska man dock inte avskräckas från att läsa hela förslaget till nytt fördrag. Trots att det är en text som ska vara juridiskt hållbar så är den förvånansvärt lättläst. Vi har också hänvisat till de artiklar i förslaget där olika frågor behandlas för den som vill studera just det avsnittet i detalj.

När man funderar över EUs fördrag är det *för det första* viktigt att man inte glömmer vad ett fördrag egentligen är och vad det inte är. Fördraget fastställer vad EU kan syssla med men det avgör inte vilka förslag som kan komma på olika områden. Politikens faktiska utformning avgörs alltid av de politiker som agerar i kommissionen, i parlamentet och i rådet. Det är fram-

för allt där som det avgörs om EUs politik drar åt höger eller vänster. Fördraget är som en välfylld verktygslåda. En kunnig hantverkare vet hur man använder verktygen för att åstadkomma det som man eftersträvar.

För det andra måste man vara klar över att det är det liggande förslaget som man ska ta ställning till. Några förändringar kan inte längre göras. Valet är "enkelt". Frågan är om vi ska byta ut de existerande fördragen mot det förslag till nytt fördrag som nu finns med alla de brister respektive fördelar som kan finnas i båda fallen. Ett ja till förslaget till nytt fördrag betyder att det kommer att gälla i framtiden. Ett nej till förslaget till nytt fördrag betyder att de nu existerande fördragen fortsätter att gälla i exakt den form och det innehåll som de har idag.

Man måste *för det tredje* vara uppmärksam, när olika frågor tas upp i anslutning till fördragsdebatten, huruvida just de ändras eller inte vid ett byte av fördrag. Alla de problem som man från facklig utgångspunkt kan känna i EU-arbetet har definitivt inte lösts i anslutning till fördragsdiskussionerna. Det kanske räcker med att nämna det svenska kollektivavtalssystemet. Det finns ett stort behov av att diskutera frågor som individuella eller kollektiva fackliga rättigheter, gränsöverskridande fackliga rättigheter, hur den unikt fristående ställningen för arbetsmarknadens parter i lönebildningen som vi har i Sverige ska bibehållas, m m. Det är viktiga frågor men inte ämnet för den här skriften. Den fackliga kampen för dessa frågor måste fortsätta oavsett om de gamla fördragen blir kvar eller om vi får ett nytt.

EUs fördrag – en lång historia i korta drag

EUs första fördrag kom till när Kol- och stålunionen skapades i början av 1950-talet. Det fördraget löpte på femtio år och fördes i juli 2002 in i EUs nuvarande huvudfördrag – Romfördraget. Detta i sin tur började gälla i sin ursprungsform 1958. Samtidigt tillkom det så kallade Euratomfördraget om den fredliga användningen av kärnkraft.

Det mesta som har hänt därefter har gällt förändringar av Romfördraget. Den första stora förändringen kom med Enhetsakten. Förändringarna enligt enhetsakten gällde framför allt nya beslutsregler med möjlighet till kvalificerad majoritet (ungefär 3/4-dels majoritet). De började gälla i juli 1987.

Det tog alltså nästan 30 år innan fördraget fick någon större förändring. Men under 15 år därefter har tre stora förändringar skett. Tre europeiska städer har för alltid förknippats med nya versioner av Romfördraget – Maastricht (1993), Amsterdam (1999) och Nice (2003). Med Maastricht kom reglerna för EMU och begreppet Europeiska unionen infördes. Med Amsterdam kom ett avsnitt om sysselsättning, grundat på idéer från bland annat fackföreningsrörelsen och den svenska regeringen. Med Nice anpassades beslutsregler m m för att möjliggöra utvidgningen till dagens 25 medlemsstater.

Vägen till ett konstitutionellt fördrag

Redan när stats- och regeringscheferna skrev under fördragsförändringarna i Nice var det klart att fler justeringar av Romfördraget var nödvändiga. Vid ett senare möte (2001 i Laeken utanför Bryssel) bestämdes att man den här gången i stället för att tillsätta en regeringskonferens skulle påbörja arbetet i ett sk konvent. Konventet fick fyra huvudfrågor:

- fördelningen mellan medlemsstaterna och EU av vem som beslutar om vad (kompetensfördelningen på EU-språket),
- ställningen för den deklaration om mänskliga rättigheter som hade utarbetats inför Nice,
- de nationella parlamentens betydelse för EU-arbetet och till slut,
- om texterna i de olika fördragen kan göras enklare och strukturen bli mer överskådlig.

Det konvent som tillsattes utgick från dessa frågor men kom att se över fördragen i sin helhet och överväga förändringar inom de flesta sakområden.

Metoden med ett konvent användes första gången för att utarbeta den rättighetsstadga, som stats- och regeringscheferna ställde sig bakom som en högtidlig deklaration i Nice. Alla förändringar i fördragen inom EU har tidigare utarbetats av tjänstemän, oftast diplomater, inom regeringskanslierna. Arbetet har då skett i slutna rum och kommit ut som ett färdigt dokument sedan de sista justeringarna gjorts av ett toppmöte med stats- och regeringscheferna.

Till konventet utsågs dels politiker från de nationella parlamenten och representanter för regeringarna, dels representanter från "Bryssel" – Europaparlamentet och EU-kommissionen. Utöver dessa ledamöter i konventet fick arbetsmarkna-

dens parter i Bryssel samt Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén utse observatörer. De hade yttranderätt och genom dem kunde även fackliga synpunkter föras in i konventet.

Konventet började arbeta i början av 2002. Till att börja med arbetade man i utskott för olika sakfrågor och senare fördes de olika texterna från utskotten samman till en sammanhållen text. Dispositionen för fördraget blev helt ny, många formuleringar moderniserades och en hel del av innehållet blev också förändrat. Merparten av konventets förslag till nytt fördrag, som nu kom att kallas konstitutionellt fördrag överlämnades till stats- och regeringscheferna i juni 2003. Vissa kompletteringar gjordes till juli samma år.

Nu tog den traditionella processen vid. En regeringskonferens sammankallades. Det mesta accepterades direkt av regeringarna men en del var kontroversiellt, framför allt institutionella regler såsom röstreglerna. Ett försök att komma fram till ett gemensamt förslag under det italienska ordförandeskapet misslyckades. I stället blev det Irland som i juni 2004 lyckades lösa de sista knäckfrågorna. Efter en språklig och juridisk granskning undertecknades slutligen *Fördrag om upprättande av en konstitution för Europa* i Rom den 29 oktober 2004.

Alla de 25 nationella parlamenten och Europaparlamentet måste anta texten för att den ska träda i kraft. Några länder har valt att före beslut i parlamentet hålla folkomröstningar. Europaparlamentet sa ett tydligt ja i januari 2005. De första länderna som med en klar majoritet accepterade förslaget i sina parlament var Litauen och Ungern. De flesta länder som ska ta besluten enbart i sina parlament planerar att ta dem under 2005. Spanien var först med att hålla en folkomröstning och det blev ett tydligt ja. Övriga länder som planerar för folkomröstningar är Danmark, Irland, Storbritannien, Frankrike, Tjeckien, Nederländerna, Luxemburg och Portugal.

Processen med beslut i de 25 medlemsländerna kommer att fortsätta ända fram till slutet av 2006. Om det blir ja överallt är ett tänkt datum för ikraftträdande den 1 november 2006. Eftersom beslutet måste vara enhälligt för alla medlemsländer faller förslaget formellt om minst ett land säger nej. Vad händer då? Ingen kan ge ett generellt svar på den frågan. Det beror främst på om man kan avgöra vad det är i fördraget som man har sagt nej till. Eftersom man säger ja eller nej till helheten kan den enda vägledningen vara vilka frågor som har tagit störst plats i debatten. Beslutsfattandet om förslaget till nytt fördrag är en demokratisk process i varje enskilt medlemsland som ska ha sin gång enligt varje lands traditioner. Om det leder till olika beslut, är det en situation som får diskuteras då.

Hur går det till i Sverige?

Planeringen för ett beslut i Sverige är att Riksdagen ska kunna ta ställning i december 2005. Detta ska som alltid föregås av en formell remiss till organisationer och myndigheter. LO hör till de organisationer som har fått frågan på remiss. Remisstiden går ut den 22 mars 2005 och något LO-yttrande finns inte över det slutgiltiga förslaget när detta skrivs. Däremot finns ett yttrande från LO om konventets förslag. Detta kan vara utgångspunkt för kommentarerna i den här skriften också eftersom förändringarna i det slutgiltiga förslaget till nytt fördrag inte var så omfattande.

Den allmänna debatten fortgår naturligtvis under hela tiden fram till ett riksdagsbeslut. Under några år har en särskild kommitté (EU 2004-kommittén) arrangerat debatter om fördragsfrågor och kunnat ge ekonomiska bidrag till andra som har arrangerat sådana diskussioner. Den fortsätter sin verksamhet också under 2005.

Under de år som förslaget till fördrag har växt fram har LO koncentrerat sina insatser på att på olika vägar försöka påverka innehållet, först konventet och sedan regeringskonferensen. Under konventets arbete fanns två huvudvägar för påverkan – Europafacket och dess observatör i konventet samt via de svenska ledamöterna från Riksdagen och regeringen. När konventets slutgiltiga förslag förelåg skedde i Sverige en formell remiss. LO avgav sitt remissvar som, utifrån de fackliga övervägandena, kunde uttala sig positivt om konventets förslag. LO har koncentrerat sig på de fackliga aspekterna och i huvudsak avstått från att kommentera de institutionella frågorna.

I det senare skedet var det i huvudsak regeringskontakter som kunde användas. Nu var det enstaka formuleringar som

behövde bevakas för att bl a texter om avtalssystem och selsättningsfrågor skulle bli så bra som möjligt.

Under LO-kongressen i juni 2004 diskuterades frågan om det behövs en folkomröstning i Sverige. LO-kongressens svar blev nej. Grundfrågan var om det finns någon principiell förändring i förslaget till nytt fördrag jämfört med de nuvarande fördragen som det svenska folket inte tog ställning till i folkomröstningen 1994. Förändringarna vad avser nya frågor på EUs dagordning ansågs vara så marginella att de inte är grund för en ny folkomröstning. Där beslutsfattandet ändras från enhällighet till kvalificerad majoritet accepterade redan den förra folkomröstningen att EU ska syssla med dessa frågor. En övergång till kvalificerad majoritet för EU-beslut blir för allt fler frågor en nödvändighet för ett effektivt beslutsfattande med ett allt större antal medlemsstater. LO och den europeiska fackföreningsrörelsen har dessutom utan framgång krävt kvalificerad majoritet för fler frågor inom miljöområdet och det sociala området, betydligt mer omfattande än de nu föreslagna förändringarna. Kongressen ansåg alltså att frågan om det nya fördraget ska Riksdagen, efter en allmän debatt i samhället, ta ställning till.

Fördragets struktur

Förslaget till nytt fördrag ska ersätta "Romfördraget", som det är utformat efter Nice. Detta är egentligen två fördrag EG-fördraget och fördraget om den Europeiska Unionen. Dessa två existerande fördrag har olika formuleringar för målsättningar och många sakområden finns nämnda i båda. Sådana dubbelringar och skiftande formuleringar upphör med det nya förslaget. Reglerna från det tidigare fördraget för Kol- och stålunionen är redan inarbetade. Utanför det föreslagna fördraget skulle endast Euratomfördraget bli kvar. Det fördes diskussioner i konventet om att föra in även detta men man kom aldrig fram till ett sådant beslut.

Innehållet i det nuvarande EG-fördraget har ofta beskrivits i form av tre pelare, själva EG-fördraget, den andra pelaren med utrikes- och försvarspolitik och den tredje pelaren med rättsliga och inrikes frågor (polis, asyl, invandring m m). Formellt sett har det aldrig beslutats om att vissa delar hör till en viss pelare. Det har i stället varit ett sätt att få struktur i beskrivningen av fördragen. Formell eller inte formell, så ska denna uppdelning försvinna och ersättas av ett fördrag med fyra delar.

I en första del finns EUs målsättningar och vilka värden som verksamheten ska grundas på. I en andra del finns den stadga med medborgerliga rättigheter som togs fram till regeringskonferensen i Nice. I den tredje delen, som är den mest omfattande delen, finns de konkreta beskrivningarna av hur EUs politik ska utformas och bedrivas. I en fjärde del har några avslutande och övergripande regler samlats.

Totalt inom dessa fyra delar finns det 448 artiklar, merparten inom del tre. De är numrerade löpande genom hela fördraget men har först en markering för vilken del de ingår i (I-48, III-278 t ex).

Artiklarna är inte endast ordnade efter nummer inom de fyra delarna utan man har också en struktur med olika nivåer. Inom varje del finns det ett antal avdelningar och under dessa finns det kapitel. I den tredje delen har kapitlen i sin tur delats in i avsnitt och underavsnitt och till sist kommer själva artikeln.

Formellt ingår ytterligare text i fördraget, vilken ska ha samma juridiska status som själva fördragstexten. Den är av ungefär samma omfattning som själva fördragstexten. Det är fråga om 2 bilagor och 36 protokoll. De 50 förklaringarna har inte getts samma formella status. Några av förklaringarna står bara något eller några länder bakom men det stora flertalet är underskrivna av samtliga medlemsländer.

Vi kommer att följa beskrivningen i del I eftersom de flesta frågor tas upp redan där, principiellt och övergripande. Vi har i den beskrivningen plockat in det viktigaste från del III.

Mål och politik (del I och del III)

När man diskuterar olika detaljer i förslaget till fördrag finns det anledning att också se helheten i förslaget. Undertecknarna skriver så här som inledning:

”Inspirerade av Europas kulturella, religiösa och humanistiska arv, ur vilket de universella värden har utvecklats som utgörs av människans okränkbara och oförytterliga rättigheter liksom frihet, demokrati, jämlikhet och rättsstaten har (de 25 stats- och regeringscheferna) enats om följande:”

I de inledande artiklarna i del I anges unionens värden, mål, grundläggande friheter och icke-diskriminering. Innan man fann de slutgiltiga formuleringarna var det långa diskussioner i konventet.

Unionens värden (I-2)

Unionens grundläggande värden ska vara ”människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter”. Att jämlikhet ska anses som ett värde och inte bara som ett mål var en av de förändringar som den svenska regeringen lyckades få till stånd så sent som i själva regeringskonferensen. Dessa värden ska leda till ett samhälle med mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och jämställdhet. På denna principiella nivå finns i det nuvarande fördraget inte begrepp såsom solidaritet och jämställdhet. Detta är framsteg som är lika viktiga ur facklig som allmän politisk utgångspunkt.

Unionens mål (I-3)

När det under rubriken unionens mål anges vad unionen ska verka för finns nu bl a hållbar utveckling med ekonomisk till-

växt och prisstabilitet, en social marknadsekonomi, en hög konkurrenskraft där man eftersträvar full sysselsättning och sociala framsteg, en hög skyddsnivå och en bättre miljö. Artikel I-3 förtjänar att läsas i sin helhet men vi tar upp de här aspekterna därför att det var där som de stora diskussionerna ägde rum och där som vi ser några av de största fackliga och politiska framstegen med de nya formuleringarna.

Full sysselsättning

Det talas i det nuvarande fördraget om "hög sysselsättningsnivå", vilket är ett tvetydigt begrepp. Det kan syfta både på hur stor andel av befolkningen som deltar i arbetskraften och på hur många av dessa som har arbete respektive är arbetslösa. Det finns dessutom inte som begrepp i den politiska debatten. Med begreppet full sysselsättning får fördraget en starkare grund för en aktiv politik för sysselsättningsfrämjande åtgärder. Det var både genom fackliga och politiska insatser som detta nu står i förslaget.

Social marknadsekonomi

"Öppen marknadsekonomi" är ett begrepp i det nuvarande fördraget. När det nu i stället föreslås "social marknadsekonomi" är det en stor politisk seger. Redan i unionens målsättningar anges därmed att man måste kunna göra avvägningar med tanke på sociala effekter när man formar det ekonomiska systemet. Detta är något av Europas särdrag sett ur ett globalt perspektiv.

Hållbar utveckling

"Stort" i sammanhanget är också att en god miljö och det genomgripande begreppet hållbar utveckling på ett så tydligt sätt föreslås bland de övergripande målsättningarna för EUs hela arbete. Inte heller att detta skulle föreslås var från början själv-

klart i diskussionerna. Grunderna för miljöpolitiken ska vara "försiktighetsprincipen", förebyggande åtgärder och att förenaren betalar.

Grundläggande friheter (I-4)

Det som i förslaget samlas under begreppet grundläggande friheter är skapandet av den inre marknaden med fri rörlighet för personer, varor, tjänster och kapital samt etableringsfrihet. Detta ska kombineras med ett förbud mot diskriminering på grund av nationalitet. En fördel med ett sammanhållet fördrag är här tydligt eftersom man idag får leta bland de inledande artiklarna till såväl unionsfördraget som EG-fördraget för att hitta alla grunder för EUs politik. Nu föreslås allt samlas på samma ställe.

Dock kan man just under de här artiklarna ta upp den kanske största fackliga besvikelsen. LO och Europafacket agerade under diskussionerna för att vi skulle få en utökning med den s k femte friheten – rätten till gränsöverskridande fackliga sympatiåtgärder. LO levererade t o m exakta formuleringar för hur detta skulle kunna skrivas in även under del III. När en numera fullständig facklig uppslutning i hela Europa för denna rättighet bara fick politiskt stöd hos den svenska regeringen stannade det denna gång endast vid ett förslag.

Unionsrättens företrädare (I-6 – I-8)

Några av de särskilda förslag inom del I som har lett till diskussion är unionsrättens företrädare, unionen som juridisk person och unionens symboler. Att det nu blir hela EU som är en juridisk person och inte bara EG-delen blir naturligt när fördragen samordnas.

Symbolerna sägs ibland innebära att EU därmed blir en "stat". Då de inte ersätter något i medlemsländerna sägs de vara just symboler, något som man kan samlas kring: flaggan

med 12 stjärnor, Hymn till glädjen ur Beethovens nionde symfoni, valutan euro, Europadagen 9 maj och mottot Förenade i mångfalden. För de länder som inför den gemensamma valutan är den naturligtvis något mycket mer än en symbol. Den ersätter de nationella valutorna. Det som åsyftas här är snarare utformningen av den gemensamma valutan i form av euromynt och sedlar och inte den monetära politiken.

Vad gäller unionsrätten föreslås det nu stå i fördraget att "konstitutionen och den rätt som antas av unionens institutioner ska ha företräde framför medlemsstaternas rätt". Detta står inte i nuvarande fördrag. EG-domstolen slog emellertid fast redan 1964 att det är just detta som gäller utifrån det existerande rättssystemet inom EU. I praktiken innebär det alltså ingen som helst skillnad. Formellt flyttas det från rättspraxis till fördragstext. Det har varit en av utgångspunkterna för revisionen av fördragen att där det är lämpligt skriva in den rättspraxis som har utvecklats vid sidan av fördraget. Där frågorna har sådan dignitet att de bör in i fördraget har det dessutom fördelen att det blir tydligare vad som gäller.

Europarådets konvention (I-9)

Det som står om grundläggande rättigheter i del I är att unionens rättigheter fastställs i del II och att unionen ska ansluta sig till Europarådets konvention om skydd för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Redan i nuvarande fördrag anges att Europarådets konvention ska utgöra allmänna principer för unionen. Skillnaden är alltså även här formell. En del av förslaget till nytt fördrag som förtjänar att påpekas är att rättigheter "såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner ska ingå i unionsrätten som allmänna principer". Detta innebär t ex att fackliga rättigheter också är en allmän princip för unionen.

Unionens befogenheter (I-11 – I-18)

Tilldelade befogenheter

Ett centralt ord är "tilldelade". Unionen kan inte ta sig befogenheter själv, inte ens om alla 25 regeringarna är ense. Det enda sättet att ge EU befogenheter är att de blir tilldelade av samtliga medlemsstater genom att det skrivs in i fördraget. Detta visar också på fördragets stora betydelse. Inget förslag kan läggas fram av kommissionen utan att det går att peka på en artikel i fördraget som ger EU rätt att syssla med den frågan. När förslagen kommer från kommissionen kan det därför ibland bli stora diskussioner i parlamentet, rådet och slutligen i domstolen om huruvida detta förslag kan grundas på fördraget.

Subsidiaritet och proportionalitet

Sedan några år tillbaka finns också den kontroll av EUs verksamhet som heter subsidiaritet. EU ska syssla med det som inte går att lösa lika bra på en lägre nivå – medlemsländerna, regionerna eller kanske t o m lokalt. Nu förstärks den kontrollen genom att de nationella parlamenten ska få alla lagförslag för att kontrollera om EU verkligen ska lägga fram sådana förslag. Om en tredjedel av dessa parlament säger stopp måste kommissionen dra tillbaka förslaget. Parallellt med subsidiaritetskontrollen sker också vad som kallas proportionalitetskontroll. Om EU får syssla med en fråga måste det som man föreslår stå i proportion till de problem som ska lösas. Man måste alltså inte bara ägna sig åt rätt sakområden utan också begränsa sig till den nödvändiga omfattningen.

Exklusiva befogenheter (I-13)

Det finns olika former av befogenheter. Dessa blir tydliga genom förslaget till nytt fördrag. När det är exklusiva befogenheter har medlemsstaterna lämnat över dessa i sin helhet till EU. Här finns tullunionen, handelspolitik, viss befogenhet att ingå

internationella avtal, konkurrensregler, monetär politik för de länder som har den gemensamma valutan och till sist bevarandet av havets biologiska resurser (en del av fiskepolitiken).

Delade befogenheter (I-14)

Sedan finns det frågor där befogenheterna är delade. Besluten i EU och i medlemsstaterna kompletterar varandra. Här finns merparten av de frågor som dagligen står på EUs dagordning och som oftast väcker de största diskussionerna. De flesta av frågorna med en facklig anknytning finns också här. Det finns en uppräkningslista i 11 punkter: inre marknaden, socialpolitik i den mån som de anges i del III (här ingår arbetsrätten), sammanhållningspolitiken (t ex strukturfonderna), jordbruk och fiske (den del som inte ingår i den exklusiva befogenheten), miljö, folkhälsa i den mån som de anges i del III, konsumentskydd, transport, transeuropeiska nät, energi samt frihet, säkerhet och rättvisa (en utvidgad tredje pelare från det nuvarande fördraget). Ytterligare områden har tagits med men med viss ytterligare begränsning – forskning, teknisk utveckling, rymden respektive utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd.

Stödjande, samordnande och kompletterande (I-17)

En tredje allmän typ av befogenhet är att EU kan stödja, samordna eller komplettera det som medlemsstaterna gör. Här finns hälsopolitik i övrigt, industri, kultur, turism, utbildning, ungdom, idrott, yrkesutbildning, skydd och beredskap samt administrativt samarbete. För flera av dessa föreslås omfattningen inom dessa områden för EUs aktiviteter bli vidgade men det innefattar alltså inte lagstiftning.

Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (I-16)

En egen kategori är också "befogenheten att fastställa och genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet

den gradvisa utformningen av en gemensam försvarspolitik". Denna formulering i del I finns redan i det gällande unionsfördraget. Unionens politik ska stödjas aktivt och förbehållslöst i en anda av lojalitet och solidaritet. Huruvida de i övrigt något ändrade formuleringarna innebär något nytt beror på om man över huvud taget förmår fatta några beslut inom de här områdena.

Sysselsättningspolitik och ekonomisk politik (1-15)

Något som var ett ämne för stora diskussioner, speciellt inom konventet, var hur man skulle klassificera den samordning som sker inom EU av sysselsättningspolitiken respektive den ekonomiska politiken. Det slutade med att dessa frågors ställning inom EU är så speciella att de fick en egen kategori. Det som från facklig sida blev en framgång är att de två områdena – sysselsättning och ekonomisk politik – kom att ingå i samma kategori. Risken under diskussionerna var stor för att den ekonomiska politiken skulle bli överordnad och då skulle sysselsättningspolitiken bli mer beroende av den ekonomiska politiken och därmed betoningen på inflationsbekämpning. Det finns en skillnad i ordalydelse mellan de två områdena som gör att samordningen är mer direkt för den ekonomiska politiken ("skall samordna" respektive "skall vidta åtgärder för att säkerställa samordningen").

Något nytt inom denna kategori är att det även finns en punkt om socialpolitik. Här är lydelsen att unionen får ta initiativ för att säkerställa samordningen av medlemsstaternas socialpolitik. Fördraget ger alltså här en möjlighet till att gå vidare med samordningen inom det socialpolitiska området. Eftersom socialpolitiken också finns inom kategorin "delade befogenheter" kan dessa formuleringar öppna för tvister om på vilken artikel i fördraget som kommissionens eventuella förslag ska grundas.

För de konkreta beskrivningarna av ekonomisk politik i del III var diskussionerna långa inom konventet men förslagen till förändringar blev nästan noll. En förändring är att det uttryckligen sägs att man kan ha särskilda möten för finansministrarna i de länder som har infört euron.

Flexibilitetsklausul (I-18)

En artikel som har väckt debatt är den om möjlighet att vidta åtgärder även om konstitutionen inte ger befogenheterna för detta. För att kunna acceptera en sådan artikel både principiellt och praktiskt fordras starka reservationer. För det första, finns det en motsvarande artikel i det nu gällande fördraget (308). Därigenom finns det redan en princip för att man kan förfara på det här sättet för att genomföra åtgärder som man anser vara nödvändiga. Den nya formuleringen vidgar dock omfattningen. För närvarande gäller det den inre marknaden, i förslaget gäller det hela del III (dock inte de övriga tre delarna).

Krav på enhälligt beslut kvarstår från det nuvarande fördraget medan parlamentets inflytande föreslås bli förstärkt från att man ska höras till att ge godkännande. Det görs dessutom två viktiga förtydliganden. Beslut enligt denna artikel får inte vidga möjligheten till harmonisering av lagar eller andra författningar och vid kontrollen av att subsidiaritetsprincipen följs ska alla nationella parlament i sin kontroll uppmärksammas på att förslaget grundar sig på den här artikeln. Med alla dessa säkerhetsåtgärder verkar det omöjligt för EU att via den här artikeln tilldelas sig själv befogenheter som någon instans kan motsätta sig.

Institutioner och andra organ (I-19 – I-32)

Europaparlamentet och det ordinarie lagstiftningsförfarandet (I-20 och III-396)

Genom att det som kallas det ordinarie lagstiftningsförfarandet införs får parlamentet en starkare ställning. Detta lagstiftningsförfarande innebär att för de flesta frågor sker besluten gemensamt; beslut med kvalificerad majoritet i ministerrådet och parlamentsbeslut. En tydlig beskrivning finns i fördraget för hur tillvägagångssättet är för det ordinarie lagstiftningsförfarandet (artikel III-396). Parlamentets medbeslutande finns redan idag i nästan alla dessa frågor men i det nuvarande fördraget anges det varje gång parlamentet ska vara inblandat. Enligt förslaget ska det i stället nämnas i de fall då parlamentet enbart ska höras eller kanske inte alls vara inblandat.

Parlamentet utövar också den politiska kontrollen, framför allt av kommissionen. Parlamentets roll föreslås bli förstärkt vid valet av kommissionens ordförande. Med de föreslagna reglerna blir parlamentet maximerat till 750 personer (idag består det av 732 ledamöter) med max 96 från något land och minimum 6 (idag 5).

Europeiska rådet (I-21 – I-22)

Europeiska rådet (stats- och regeringscheferna) ska ange politiska riktlinjer och prioriteringar men deltar inte i lagstiftningen. De kvartalsvisa möten som numera är tradition fördragsfästs i stället för de två per år som för närvarande gäller enligt fördraget. Det mycket diskuterade förslaget om att ha en särskilt vald ordförande i europeiska rådet föreslås ingå i fördraget. Mandatperioden föreslås till 2,5 år, dvs två perioder under en mandatperiod för parlamentet (5 år). Ordföranden får inte ha något nationellt mandat, dvs inte som för närvarande vara regeringschef. Ordföranden ska representera unionen utåt utan

att den s k utrikesministerns befogenheter åsidosätts. Denna regel kan komma att leda till en del kontroverser.

Ministerrådet (1-23 – 1-25)

Det nya för ministerrådet är att huvudregeln föreslås bli beslut med kvalificerad majoritet. I fördraget ska det då anges när det är fråga om andra former av beslutsfattande. Ministerrådet eller Rådet, som det oftast kallas, består av olika ”uppsättningar” av ministrar beroende på vilken fråga som behandlas. Europeiska rådet ska besluta om denna ämnesindelning. Allmänna rådet, som ska ha en samordnande funktion, samt rådet för utrikes frågor nämns dock redan i förslaget till fördrag. Hur långa ordförandeperioderna ska vara lämnas också över till europeiska rådet för beslut under förutsättning att samtliga medlemsstater behandlas jämlikt, oberoende av storlek, när man tilldelas sina ordförandeperioder.

Den ur demokratisk synvinkel viktigaste förändringen är att rådets möten föreslås vara offentliga när de diskuterar och röstar i frågor om lagstiftning. Med det förslaget försvinner en viktig del av den slutenhet som EU kritiseras för. För all lagstiftning som beslutas av rådet (tillsammans med parlamentet) ska alltså alla kunna höra argumentationen och se hur röstningen utfaller.

Beräkningen av kvalificerad majoritet föreslås bli förändrad i grunden. Nu har varje lands ministrar ett visst antal röster beroende på landets storlek, dock med en kraftig överrepresentation för de minsta länderna. I stället ska den kvalificerade majoriteten beräknas efter två procenttal. För ett ja ska minst 55 % av medlemsstaterna rösta ja och de ska minst motsvara 65 % av unionens befolkning. Med den metoden behöver man inte ändra röstetalen varje gång ett nytt land blir medlem. Det finns dessutom en spärr så att det behövs minst fyra medlemsländer för en blockerande minoritet för ett beslut. Med dagens sam-

mansättning av länderna kan det med den spärren, om de tre största röstar emot, bli majoritet för även med färre än 65 % av befolkningen bakom beslutet. Denna regel känns viktig för att inte de största länderna alltid ska kunna blockera beslut i kraft av sin stora befolkning. Det finns några avvikelser från denna huvudregel för kvalificerad majoritet i speciella fall: t ex fordras fler medlemsstater bakom ett beslut om förslaget till beslut inte kommer från kommissionen eller utrikesministern.

Kommissionen (I-26 – I-28)

Den första kommission som väljs om det nya fördraget antas ska ha en ledamot från varje medlemsland. Därefter ska kommissionen ha det antal ledamöter som motsvarar två tredjedelar av antalet medlemsstater. Om det då är 27 medlemsländer ska kommissionen bestå av 18 ledamöter. Ordföranden väljs enligt förslaget av parlamentet på förslag av europeiska rådet. Parlamentet ska även godkänna övriga kandidater vid en omröstning.

Unionen ska ha en utrikesminister som även ska vara en av kommissionens vice ordförande (för närvarande utses 5 av de 25 kommissionärerna till vice ordförande). Den personen ska leda EUs utrikes- och säkerhetspolitik och vara ordförande i utrikesrådet. Detta är en nyordning jämfört med dagens fördrag där det finns kommissionärer med ansvar för vissa utrikesfrågor och en särskild representant för dessa frågor inom Rådet.

Domstolen (I-29)

EUs domstol organiseras om. Utöver själva domstolen ska det finnas en tribunal, som ungefär motsvarar den nuvarande "förstainstansrätten", och dessutom ska man kunna inrätta specialdomstolar. I huvudsak får domstolen samma funktion som för närvarande. När frågor från tredje pelaren förs in i det "van-

liga" fördraget kommer dock vissa frågor inom rättsväsendet att falla utanför domstolens behörighet.

Övriga organ (I-30 – I-32)

För Europeiska centralbanken, Revisionsrätten och Europeiska investeringsbanken innebär det nya fördraget inga väsentliga skillnader.

För de rådgivande organen Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén ändras mandattiden till fem år (för närvarande fyra år) och det maximala antalet ledamöter anges till 350. Efter utvidgningen 2004 har de 317 ledamöter var. Antalet ledamöter från varje medlemsland kommer inte som nu att anges i fördraget. Varje utvidgning har tidigare tvingat fram en fördragsändring. Det anges uttryckligen i fördraget för vilka områden dessa kommittéer ska höras. Inte bara kommissionen utan även rådet och parlamentet ska kunna begära yttranden. Ekonomiska och sociala kommittén ska höras på betydligt fler områden än Regionkommittén. I del III nämns Ekonomiska och sociala kommittén på 47 ställen.

Hur Ekonomiska och sociala kommittén organiserar sitt arbete är också borttaget ur fördraget. Det ska i stället fastställas av kommittén själv i dess arbetsordning. För den Ekonomiska och sociala kommittén får den faktiska indelningen av ledamöterna i tre grupper en bättre beskrivning i förslaget till nytt fördrag jämfört med den som infördes från Romfördragets början. Kommittén föreslås bestå av arbetsgivare, löntagare och andra företrädare för det civila samhället.

Rättsakter och lagstiftningsakter (I-33 – I-39)

Unionens rättsakter kan antingen vara bindande för medlemsländerna eller innehålla rekommendationer. De mindre viktiga, de icke-bindande, kommer att från en mängd olika va-

rianter begränsas till två benämningar – rekommendationer eller yttranden.

För de bindande reglerna föreslås flera förändringar. Benämningarna ändras för att motsvara namnen på nationella beslut. Förordningarna (gäller direkt i medlemsländerna) kommer att döpas om till lagar och direktiven (gäller efter beslut i de nationella parlamenten med möjlighet till nationell anpassning) till ramlagar. Dessa två, lagar och ramlagar, är beteckningar på besluten av råd plus parlament enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet. De kallas då tillsammans för lagstiftningsakter.

Utöver dessa två föreslås ytterligare två typer av bindande beslut. De kommer att kallas förordningar respektive "beslut" och användas vid andra beslutsordningar, där parlamentet inte är medbeslutande. De kommer att finnas t ex inom utrikes- och försvarspolitiken men också när parterna kommer överens om europeiska avtal som ska omvandlas till bindande beslut av rådet. Dessa förändringar har redan förorsakat en del missförstånd, dels för att man använder en befintlig beteckning (förordning) på något nytt, dels för att man kan blanda samman begreppen rättsakt och lagstiftningsakt. Det har inte blivit tydligt för alla att de förordningar som ska kunna komma ut av parternas europeiska avtal efter beslut i rådet också ska bli bindande för medlemsländerna att införa (via lag eller avtal).

Särskilda bestämmelser (I-40 – I-42)

Tre typer av särskilda bestämmelser anges i del I med en annan ordning för beslut än det ordinarie beslutsfattandet. Den stora skillnaden är att parlamentet här inte har medbeslutande. De tre typerna av särskilda bestämmelser är den rest som finns kvar av att de andra och tredje delarna för närvarande regleras utanför "EG-delen" av fördraget.

Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (I-40)

Denna politik ska enligt förslaget till nytt fördrag grundas på en ömsesidig politisk solidaritet och en ständigt ökande grad av samstämmighet. Först ska Europeiska rådet ange vilka strategiska intressen som finns och sedan ange målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Därefter genomförs politiken av unionens utrikesminister och medlemsstaterna. Ingen medlemsstat får vidta några åtgärder som kan påverka unionens intressen utan att först samråda med övriga medlemsländer.

Enhällighet är det generella kravet inom utrikes- och säkerhetspolitiken. För genomförandet av beslut och när de grundar sig på de strategiska intressen som beslutats enhälligt av Europeiska rådet kan rådet emellertid besluta med kvalificerad majoritet. En spärr mot den beslutsordningen finns, där en medlemsstat som anser att det rör nationell politik kan föra tillbaka frågan till Europeiska rådet där det då åter gäller enhällighet. Det finns å andra sidan en öppning för ytterligare områden för beslut med kvalificerad majoritet. Med ett enhälligt beslut i Europeiska rådet kan rådet tillåtas besluta med kvalificerad majoritet i flera frågor än vad som anges direkt i fördragstexten. Detta är en av de s k passerellerna som finns i förslaget till fördrag. Mer om dem under Del IV. "Öppningen" minskas i nästa punkt i texten där det står att den metoden inte får användas på beslut som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser.

Ytterligare en specialitet enligt artikel III-300 är att ett land kan avstå från att rösta och därmed inte bli skyldigt att följa beslutet men utan att hindra att de andra antar beslutet "enhälligt".

Förslag till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken kan lämnas av unionens utrikesminister, eventuellt med stöd av kommissionen, men även av medlemsstaterna.

Gemensam säkerhets- och försvarspolitik (1-41)

Denna del av fördraget är en del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som handlar om EUs "operativa" för- måga både vad gäller civila och militära resurser. Inga undan- tag finns från kravet på enhällighet.

Den typ av insatser som kan ske inom unionen benämns idag: "humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevaran- de insatser och insatser med stridskrafter vid krishantering in- klusive fredsskapande åtgärder". I förslaget till ny text står det: "avrustning, humanitära resurser och räddningsinsatser, mili- tära rådgivnings- och biståndsinsatser, konfliktförebyggande och fredsbevarande insatser, insatser med stridande förband vid krishantering inklusive fredsskapande åtgärder och stabi- liseringsinsatser efter konflikter". Formuleringarna är mer hel- täckande och konkreta jämfört med dagens formuleringar utan att ändra den gränsdragning mot den svenska alliansfriheten, som redan finns i de nu gällande fördragen.

Eftersom försvarspolitikerna är känslig citeras en del av den föreslagna texten:

"Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna ska om- fatta den gradvisa utformningen av unionens gemensamma försvarspolitik. Den *kommer att* leda till ett gemensamt för- svar, *när* Europeiska rådet med enhällighet har beslutat detta. Europeiska rådet ska i så fall rekommendera medlemsstaterna att anta ett sådant beslut i enlighet med deras respektive kon- stitutionella bestämmelser. Unionens politik enligt denna ar- tikel ska inte påverka den särskilda karaktären hos vissa med- lemsstaters säkerhets- och försvarspolitik..."

I det nuvarande fördraget står nästan exakt samma formu- lering med den skillnaden att det står: "som *skulle kunna* leda till ett gemensamt försvar *om* Europeiska rådet beslutar det". Förändringen innebär en starkare viljeinriktning men med det

fortsatta kravet på enhällighet har sannolikheten för ett gemensamt försvar knappast ändrats.

Det nuvarande fördraget talar om samarbete på krigsmaterielområdet. I förslaget till nytt fördrag har det konkretiserats till att det ska skapas en Europeisk försvarsbyrå för utveckling av försvarskapaciteten, forskning och anskaffning av försvarsmateriel.

En ytterligare punkt som har diskuterats särskilt är att medlemsstaterna är skyldiga att ge stöd och bistånd med alla till buds stående medel om en medlemsstat utsätts för ett väpnat angrepp. Detta ska dock ske enligt FNs stadga, vilken länderna är bundna av redan idag och ”ska inte inkräkta på den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik” (neutralitet, respektive medlemskap i NATO).

Precis som för fördraget i sin helhet finns en möjlighet för de medlemsstater som så önskar att utvidga sitt samarbete. Det kallas i övriga delar av fördraget för fördjupat samarbete och för försvarspolitik för permanent strukturerat samarbete och omgärdas av särskilda regler.

Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa (1-42)

Detta område omfattar asyl, invandring, yttre gränskontroll, bekämpning av brottslighet, rasism och främlingsfientlighet, samordning och samarbete mellan polismyndigheter och straffrättsliga myndigheter och ömsesidigt erkännande av domar och beslut i brottmål. Det sistnämnda kan om det behövs betyda gemensamma lagar. Vad gäller polis- och straffrättssamarbete ges inte kommissionen initiativrätt utan det behålls av medlemsstaterna. Speciella regler införs på det här området för de nationella parlamentens kontroll av subsidiaritetsprincipen och för hur de ska kunna följa hur arbetet utvecklas. För Europaparlamentet gäller enbart att man ska informeras.

Mycket av det som finns inom detta avsnitt håller redan på att förverkligas genom beslut enligt det nuvarande fördraget. Inom det straffrättsliga området förslås en möjlighet såsom under utrikes- och säkerhetspolitiken att ett land som anser att ett förslag till ramlag skulle påverka grunderna för det straffrättsliga systemet kan kräva att det överlämnas till det Europeiska rådet för beslut.

Möjligheter öppnas i förslaget för att även fastställa minimikrav på straffpåföljd för särskilt allvarlig brottslighet som är gränsöverskridande. Det som nämns är terrorism, människohandel och sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn, olaglig narkotikahandel, olaglig handel med vapen, penningtvätt, korruption, förfalskning av betalningsmedel, IT-brottslighet och annan organiserad brottslighet. Rådet ges också möjlighet att senare införa en särskild europeisk åklagarmyndighet.

Solidaritetsklausul (I-43)

I en särskild artikel med namnet solidaritetsklausul ska medlemsstaterna handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof orsakad av människor. I detta ingår även att försöka förhindra terroristattacker. Det är viktigt att skilja på denna artikel och det som sägs om stöd vid militära angrepp.

Fördjupat samarbete (I-44)

När vissa medlemsstater vill utvidga samarbetet kan det bara ske inom de områden där EU inte redan har sk exklusiv befogenhet. Inom de senare kan EU-samarbetet redan sägas vara fullständigt. Dessutom får det inte påverka den inre marknaden, den ekonomiska, sociala eller territoriella sammanhållningen eller konkurrenspolitiken. Att bara vissa länder går vidare ska vara en sista utväg, alla ska dessutom erbjudas att vara

med. Det får inte startas om inte minst en tredjedel av medlemsstaterna deltar. Smärre förändringar har gjorts för villkoren att starta ett fördjupat samarbete.

Arbetsmarknadens parter och den självständiga dialogen mellan dem (I-48)

I artikel I-48 har nu en mycket tydlig markering gjorts i fördraget om betydelsen av arbetsmarknadens parter i EU-arbetet, respekt för deras självständighet och de nationella skillnaderna. Utöver de viktiga principer som fastställs i den här paragrafen fördragsfästs nu det trepartsmöte som under flera år har hållits före EUs vårtoppmöte. Den principiella delen är så viktig att den citeras:

”Unionen skall erkänna och främja arbetsmarknadsparternas betydelse på unionsnivå och därvid ta hänsyn till skillnaderna i de nationella systemen. Den skall underlätta dialogen mellan arbetsmarknadens parter med respekt för deras självständighet.”

Citatet är viktigt när man kommer till det som står i del III om inom vilka områden och på vilket sätt arbetsmarknadens parter kan delta direkt i EU-arbetet. Se nedan under rubriken Socialpolitik.

Öppenhet, medborgarinitiativ, skydd av personuppgifter (I-50 och I-51)

Öppenhet och insyn ska gälla alla unionens institutioner, organ och myndigheter. I några fall anges när det inte kan tillämpas (t ex viss del av ECBs arbete) men kretsen för öppenhet vidgas jämfört med de nuvarande fördragen. Att Ministerrådet ska vara öppet vid lagstiftning är nog ändå den största förändringen inom detta område. En särskild artikel talar om att man har rätt till skydd av personuppgifter.

EUs institutioner ska ha en öppen dialog med det civila samhället. En nyhet i det sammanhanget är de s k medborgarinitiativen. Med minst en miljon undertecknare från ett betydande antal medlemsstater (hur många ska bestämmas i en europeisk lag) kan kommissionen uppmanas att lägga fram förslag. Även dessa måste naturligtvis hålla sig inom EUs befogenheter enligt fördraget.

Religion (I-52)

Det fanns inom konventet och även senare en diskussion om att skriva in kristendomen som grund för EU. Så blev inte fallet. Den anknytning till religion som nu föreslås är en artikel om att EU måste respektera kyrkors och religiösa eller konfessionslösa organisationers ställning enligt nationell lagstiftning. Men EU ska också ha en öppen dialog med sådana kyrkor och organisationer.

Budget, jordbrukspolitik (I-53 – I-56)

Procedurerna för att fastställa EUs budget förenklas och parlamentets inflytande ökas. Även inom budgetområdet anges det särskilt att Europeiska rådet i enhällighet får föra över beslut som kräver enhällighet till beslut med kvalificerad majoritet. Se nedan del IV. Inom jordbruksområdet görs också en del förändringar som ger parlamentet mer inflytande.

Utträdesparagraf (I-59 och I-60)

Mindre uppmärksammas än den nya artikeln om möjligheten att utträda ur EU är artikeln som handlar om att man med fyrafemtedels-majoritet kan upphäva en medlemsstats rättigheter tillfälligt. Det ska användas om en medlemsstat åsidosätter EUs allmänna värden. En av de rättigheterna är rösträtten i Rådet.

För utträdesparagrafen är den exakta lydelsen: "Varje medlemsstat får i enlighet med sina konstitutionella bestämmel-

ser besluta att utträda ur unionen. I en sådan situation ska ett särskilt avtal slutas om villkoren för utträdet.”

Del II – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (II-61 – II-114)

Konventet och regeringskonferensen valde att föra in EUs stadga om de grundläggande rättigheterna i själva fördraget och därmed göra den bindande för EU. Detta ska ses mot bakgrund av att medlemsstaterna själva är bundna av flera andra stadgor med liknande innehåll, inom FN, Europarådet och ILOs konventioner. De olika formuleringarna om rättigheter kompletterar varandra. LO ser på området fackliga rättigheter ILOs konventioner som grunden för hur dessa rättigheter formuleras och tolkas i övriga stadgor. Det finns dock varken i det nuvarande eller i det föreslagna fördraget någon sådan ”rangordning” av texterna.

EUs stadga grundar sig på värdena: människans värdighet, frihet, jämlikhet, solidaritet, demokrati och rättsstatsprincipen.

Grunden för stadgan är medlemsstaternas gemensamma författningstraditioner och internationella förpliktelser, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europarådet), Europarådets sociala stadga (1961) och EUs sociala stadga (1989). Dessa kompletteras av rättspraxis från EUs domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen). Utöver detta ska man ta hänsyn till de förklaringar som är kopplade till stadgan.

Stadgan föreslås bli bindande för EUs institutioner, organ och myndigheter och för medlemsstaterna när de inför de regler som har beslutats inom EU. För den nationella lagstiftningen skulle precis som nu de stadgor och konventioner gälla, som

medlemsstaterna redan har ställt sig bakom. Det skrivs uttryckligen att EUs rättighetsstadga inte ökar det område som EU kan syssla med. (II-111)

Det skrivs likaså uttryckligen att tolkningen av EUs stadga ska ske i samstämmighet med hur de gemensamma konstitutionella traditionerna i medlemsstaterna tolkas. Nationella lagar och praxis ska beaktas fullt ut. (II-112)

Om det är positivt eller negativt att EUs rättighetsstadga skrivs in i fördraget var en viktig fråga för LO i diskussionerna om fördraget. Från början fanns en oro för att det skulle kunna leda till att EU-domstolen gavs möjlighet att gå in och tolka om man nationellt infört dessa rättigheter på ett korrekt sätt. Hur man nationellt reglerat rättigheterna har dock kopplats bort förutom vid implementering av EU-beslut och de nationella traditionerna har förts in som en viktig del av tolkningen. Dessutom finns förslaget till artikel I-48 om respekt för nationella system (beskriven ovan) samt en lydelse från det nuvarande fördraget som är kvar i artikeln om EUs arbete med frågor om arbetsvillkor och arbetsrätt: "Denna artikel ska inte tillämpas på löneförhållanden, föreningsrätt, strejkrätt eller rätt till lock-out." (III-210) Detta sammantaget gör att oron har kraftigt reducerats även om det alltid finns en risk för att domstolen utöver en juridisk bedömning även gör politiska överväganden. Trots det har LO mer uppmärksammat att EUs stadga faktiskt ger rättigheterna en mycket starkare ställning i EUs interna arbete. EUs institutioner måste om det nya fördraget antas alltid beakta de rättigheter som finns i stadgan. Det gör förslaget till fördrag mer balanserat än de nuvarande fördragen.

Det är emellertid mycket tydligt för LO att kampen för hur de fackliga rättigheterna, strejkrätten i synnerhet, tillämpas i praktiken alltid måste föras oberoende av hur rättigheterna har formulerats i olika stadgor. Arbetsrättens ställning i förhållande

till andra politikområden, såsom konkurrensrätten, måste därför även fortsättningsvis stå högt på LOs dagordning.

Ett tydligare omnämnande av ILO hade också varit önskvärt i förslaget till fördrag. (Se LOs remissvar på konventets förslag.) Redan vid regeringskonferensen i Nice påstods dessa konventioner ingå i begreppet "internationella förpliktelser". Det blev inte tydligare denna gång, varför LOs krav på större tydlighet kvarstår.

En förenklad beskrivning av texterna i anslutning till EUs stadga om de mänskliga rättigheterna kan vara att EU fastställer *vilka* rättigheter och friheter som måste finnas men att det är medlemstaterna som avgör *hur* de utformas praktiskt och genomförs.

Av de 54 artiklarna som ingår i stadgan är några speciellt viktiga för fackföreningsrörelsen. Förbud i EUs stadga mot slavarbete och tvångsarbete har sin parallell i två av ILOs grundläggande konventioner. En annan av dessa finns i EUs stadga i en artikel om mötes- och föreningsfrihet "rätten för var och en att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen". Jämställdhetskravet i fråga om anställning, arbete och lön i EUs stadga har också sin motsvarighet inom ILO. Även de två ILO-konventionerna om barnarbete respektive mot de svåraste formerna av barnarbete har sin motsvarighet i och med att barnarbete är förbjudet. Till sist finns förhandlingsrätten också som en särskild paragraf.

Det finns rättigheter om värdiga arbetsförhållanden, funktionshindrades rättigheter på arbetsmarknaden, arbetstider m fl frågor med direkt anknytning till arbetslivet. Var och en ska ha rätt att arbeta och att fritt välja yrke, medborgare från länder utanför EU ska ha rätt till samma arbetsvillkor när de arbetar inom EU finns även med bland rättigheterna.

Tre viktiga artiklar

Tre artiklar kan väljas ut som särskilt viktiga, kanske speciellt i ett land med så stark betoning på kollektivavtalens betydelse som Sverige. Att nationell lagstiftning och praxis nämns genomgående, att kollektivavtal nämns utan att de behöver bli allmängiltiga (som i vissa länder) och att konfliktåtgärderna uttryckligen ska vara kollektiva är viktigt att konstatera:

Artikel II-87 – Arbetstagares rätt till information och samråd inom företaget

Arbetstagarna eller deras representanter skall på lämpliga nivåer garanteras rätt till information och samråd vid lämplig tidpunkt, i de fall och på de villkor som föreskrivs i unionsrätten och i *nationell lagstiftning och praxis*.

Artikel II-88 – Förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder

Arbetstagare och arbetsgivare, eller deras respektive organisationer, har i enlighet med unionsrätten samt *nationell lagstiftning och praxis* rätt att förhandla och ingå *kollektivavtal* på lämpliga nivåer och att i händelse av intressekonflikter tillgripa *kollektiva åtgärder* för att försvara sina intressen, inbegripet strejk.

Artikel II-90 – Skydd mot uppsägning utan saklig grund

Varje arbetstagare har rätt till skydd mot uppsägning utan saklig grund, i enlighet med unionsrätten samt *nationell lagstiftning och praxis*.

Ytterligare frågor inom del III

Socialklausul, integrering av jämställdhet, miljöskydd och konsumentfrågor (III-115 – III-124)

De första allmänna bestämmelserna som inleder del III är en slags fortsättning på del I. Här framförs att målen i del I ska följas i all politik och verksamhet. Det är en självklarhet som kan visa sig vara nog så viktig om det blir tolkningar av skillnader i formuleringar i del I och del III. Att del I och del II har en högre rang än del III måste anses vara inskrivet i och med dessa allmänna inledningsartiklar i del III. Ett viktigt exempel där en sådan tolkning kan bli aktuell är full sysselsättning respektive hög sysselsättning.

Därefter kommer en artikel i förslaget som klargör att integrering av jämställdhet ska ske inom all EUs verksamhet. Motsvarande inriktning på politiken föreslås bli mer konsekvent formulerad än i nuvarande fördrag även vad gäller bekämpning av all diskriminering och integrering av miljöskydds krav och konsumentskydds krav i all politik och verksamhet. Att dessa fyra områden får en överordnad betydelse framför andra politiska mål anser LO vara ett viktigt framsteg. En sådan politik är inte bara viktig ur allmän politisk utgångspunkt utan också ur rent fackliga aspekter.

Tillsammans med dem ska man se den artikel som kallas "socialklausul" (III-117) och som infördes av regeringskonferensen. Där läggs det till att all politik och verksamhet också ska beakta främjandet av hög sysselsättning, garantier för ett fullgott socialt skydd, kampen mot social utestängning, hög utbildningsnivå samt hög hälsoskyddsnivå för människor. Tyvärr har begreppet full sysselsättning från del I inte heller i detta nyskrivna avsnitt tagits med till del III. Trots det blir det viktigt att bevaka att dessa nya inledande artiklar inte bara blir tomma

ord utan påverkar EUs förslag och beslut. Även här blir sambanden mellan allmän politik och fackliga frågor tydliga.

I de inledande artiklarna för del III föreslås nu också EU få en tydligare roll för de s k tjänsterna av allmänt ekonomiskt intresse. Principer och villkor för dessa ska fastställas i europeiska lagar. Detta ska dock ske utan att påverka medlemsstaternas befogenheter att tillhandahålla, beställa och finansiera dessa tjänster. Man kan här peka på en detalj – att det står lagar i pluralis. Det kan vara viktigt då det kan bli fråga om olika lagar beroende på vilken typ av tjänst det rör sig om. Villkoren för att tillhandahålla dricksvatten bör t ex skilja sig från dem att tillhandahålla telekommunikationer.

Utöver vad som redan har sagts ska vi ta upp några ytterligare regleringar i del III.

Inre marknaden (III-130 – III-176)

Under den fria rörligheten finns lydelsen: "All diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet i fråga om anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor skall vara förbjuden." Detta gäller alltså när man kommer som arbetstagare och söker jobb. När man kommer som anställd i ett företag som erbjuder en tjänst i ett annat land får det företaget "tillfälligt utöva sin verksamhet i den medlemsstat där tjänsten tillhandahålls på samma villkor som denna stat uppställer för sina egna medborgare". Dessa faktiskt tydliga regler är till sitt innehåll oförändrade jämfört med nuvarande fördrag.

För inre marknaden finns begrepp som hög skyddsnivå och en utveckling grundad på vetenskapliga fakta för hälsa, säkerhet, miljö- och konsumentskydd. Med vetenskapliga belägg har man också möjlighet att införa egna skydd för miljö och arbetsmiljö. Dessa artiklar som finns redan idag kan få en starkare

betydelse i och med de inledande avsnitten i del III om integrering av bl a miljöfrågor.

Sysselsättningsavsnittet (III-203 – III-208)

Huvudmålet med det sysselsättningsavsnitt som infördes i EUs fördrag i Amsterdam syftar till en samordnad sysselsättningsstrategi. Denna text i fördraget leder till årliga sysselsättningsplaner i medlemsländerna och rekommendationer från EU. Sysselsättningspolitiken ska ”stämma överens” med EUs allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken. Sedan några år finns ett avsnitt om sysselsättningen även i de riktlinjerna.

Socialpolitik (III-209 – III-219)

Begreppet socialpolitik är inom EU mycket vidare än det svenska begreppet. Socialpolitik i svensk bemärkelse finns endast i utkanten av EUs befogenheter. Socialpolitik i EUs bemärkelse är desto viktigare speciellt ur facklig utgångspunkt. Det innefattar områdena sysselsättning, levnads- och arbetsvillkor, dialog med arbetsmarknadens parter, socialt skydd och åtgärder mot social utslagning samt utbildning. Även här finns påpekan- det att hänsyn ska tas till nationella skillnader speciellt när det gäller avtalsförhållanden. Även om artikel III-210 i praktiken är oförändrad jämfört med nuvarande fördrag beskriver vi den här utförligt då den är central för all facklig EU-verksamhet.

I artikeln räknas områden upp *för det första* där minimiregler kan fastställas med kvalificerad majoritet i rådet och med- beslutande för parlamentet:

- Arbetsmiljö, arbetstagarnas hälsa och säkerhet
- Arbetsvillkor
- Information och samråd med arbetstagarna
- Integration av personer utanför arbetsmarknaden
- Jämställdhet.

För *det andra* med samma beslutsformer men enbart för samordning av politiken, ej lagstiftning med minimikrav:

- Kampen mot social utslagning
- Modernisering av de sociala systemen.

För några områden gäller *för det tredje* krav på enhällighet och att parlamentet enbart ska höras. Här ger dock fördraget en möjlighet för rådet att med enhällighet föra över följande punkter till beslut med kvalificerad majoritet och medbeslutande för parlamentet. (Det finns i dessa artiklar ingen koppling till det som anges i del IV om de nationella parlamentens inflytande på sådana förändringar. Eftersom de reglerna gäller hela avdelning III inom fördragets del III gäller det emellertid även om det inte nämns särskilt.):

- Anställningsskydd
- Medbestämmande
- Anställningsvillkor för tredjelandsmedborgare.

För ett område gäller *för det fjärde*, utan möjlighet att förändra, krav på enhällighet och endast hörande av parlamentet:

- Social trygghet och socialt skydd för arbetstagare.

Det finns i förslaget till fördrag en tydlig markering om att (såsom idag för direktiv och förordningar) ramlagar eller de nya typerna av förordningar och beslut kan införas i respektive land genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Konventet hade i det här sammanhanget glömt att skriva in förordningar och beslut, vilket skulle ha inneburit den absurda situationen att framförhandlade europeiska avtal inte skulle kunna införas i medlemstaterna via avtal. Ett påpekande om detta från LOs sida ledde till att den svenska regeringen med framgång agerade under regeringskonferensen. Huruvida fler hade upptäckt detta vet vi inte.

Inga beslut enligt den här artikeln får påverka medlemsstaternas principer för de sociala systemen. Medlemsstaterna får vidare ha mer långtgående skydd. Till sist får besluten inte gälla löner, förenings-, strejk- eller lockouträtt. Dessa formuleringar är oförändrade. Man bör dock komma ihåg att för jämställdhet finns principen om lika lön för likvärdigt arbete inskriven i fördraget och medlemsstaterna ska se till att den tillämpas.

Europeiska förhandlingar (III-211 – III-212)

För alla förslag som kommissionen tänker lägga fram inom området socialpolitik ska man först samråda med arbetsmarknadens parter på EU-nivå om en möjlig inriktning på förslagen. I ett andra steg ska man samråda om det planerade förslagets innehåll. Då kan parterna meddela att de vill förhandla om frågan. Kommissionen får då avstå från att lägga fram några förslag för att se om det går att få fram ett avtal i stället. Om förhandlingarna leder till ett europeiskt avtal ska det genomföras genom de nya formerna av förordningar eller beslut (vilka alltså är bindande). Enligt ovan kan man också införa dem via avtal i respektive land.

Inte heller här är det några förändringar i sak jämfört med nuvarande regler. Det fanns en diskussion inom konventet om att ändra dessa regler. De innebär ju i praktiken att "lagstiftningsmakten" övertas av parterna och att parlamentet när det blir avtal endast ska underrättas om detta. Argumentet om att arbetsmarknadens parter är bäst på att reglera de förhållanden som de känner till bäst vann alltså fortsatt gehör från konvent och regeringskonferens.

Energi (III-256), turism (III-281), skydd och beredskap (III-284)

Energi föreslås få ett eget avsnitt bland de områden där befogenheterna är delade. EU ska då kunna behandla frågor om att

energimarknaderna ska fungera, liksom energiförsörjningen och främjande av energieffektivitet och energibesparingar.

Bland de områden som EU kan stödja föreslås att turism samt skydd och beredskap läggs till. Det sistnämnda är ett område som säkerligen kommer att bli viktigare framöver.

Del IV – Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser (IV-437 – IV-448)

Formellt upphävs de befintliga fördragen inklusive anslutningsfördragen om det konstitutionella fördraget träder i kraft. Genom ett protokoll till fördraget anges att den rättsverkan som finns utifrån anslutningsfördragen ska fortsätta att gälla. Detta är viktigt med tanke på de skrivningar och dokument som finns om kollektivavtal i anslutning till anslutningsfördraget för Sverige.

Det sägs vidare att protokoll och bilagor till fördraget ska ses som en integrerad del av fördraget. Samma rättsliga ställning ges dock inte till de förklaringar som blir fogade till fördraget. Även för bilagor, protokoll och förklaringar har uppdateringar gjorts av innehållet jämfört med det som för närvarande är fogat till fördragen.

Till sist kommer beskrivningar av de tre varianter av tillvägagångssätt som förslås bli införda då ändringar ska kunna ske i fördragets bestämmelser.

Ordinarie ändringsförfarande (IV-443)

Hur en fördragsförändring ska gå till beskrivs enligt förslaget i själva fördraget. Medlemsstaternas regeringar, Europaparlamentet och kommissionen – alla kan ta initiativ till en fördragsförändring. Det är sedan Europeiska rådet, såsom hittills, som tar själva beslutet att starta en process för fördragsförändring. Det viktigaste i det nya förfarandet är att det nu föreslås bli inskrivet att man ska tillsätta ett konvent för att förbereda ett förändringsförslag. Reglerna för sammansättningen ska då vara samma som i det konvent som förberedde det konstitutionella fördraget. Konventet ska med konsensus meddela en

regeringskonferens vilka ändringar som man vill se. Om Europeiska rådet och Europaparlamentet anser att förändringens omfattning är liten kan man avstå från att sammankalla ett konvent. Fortfarande kan en fördragsförändring endast träda i kraft om samtliga medlemsstater godkänner den. Man har fört in en passus om att om inte alla men fyra femtedelar har ratificerat förändringarna efter en tvåårsperiod, ska Europeiska rådet diskutera igenom situationen.

Förenklat förfarande för förändring (IV-444 och IV-445)

Förenklat förfarande kan ske under vissa villkor utan att man sammankallar konvent och regeringskonferens. Förändringen sker då inom det existerande fördraget. Denna metod kan aldrig tillämpas på del I, II eller IV. Det finns två typer av förenklat förfarande. Det ena gäller hela del III och det andra avdelning III inom del III. Skillnaden är att utrikes-, säkerhets-, försvars-, handels- och biståndspolitiken, dvs alla yttre åtgärder, inte ingår i det senare fallet.

Förändringarna inom hela del III gäller situationen då man vill förändra från enhällighet till kvalificerad majoritet i Rådet tillsammans med medbeslutande för parlamentet. Det syftar endast på de särskilda lagstiftningsförfaranden som finns för utrikes- och säkerhetspolitiken, säkerhets- och försvarspolitiken och politiken för frihet, säkerhet och rättvisa. Allt som kan ha militära eller försvarsmässiga konsekvenser är emellertid helt undantaget från dessa möjligheter till förändringar. Europeiska rådet ges, med det undantaget, möjlighet att genom ett enhälligt beslut föra över frågor från dessa särskilda förfaranden till det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Som en spärr finns en demokratisk kontroll genom att förslaget ska sändas till alla nationella parlament och om ett av dem invänder inom

sex månader faller förslaget. Denna vetorätt för de nationella parlamenten las till av regeringskonferensen.

Det andra särskilda förfarandet för förändringar är också ett tillägg från regeringskonferensen. Det är alltså begränsat till avdelningen om unionens inre politik och inre åtgärder men gäller även annat än beslutsformerna. För förändring fordras ett enhälligt beslut i Europeiska rådet efter att parlamentet och kommissionen har hörts. Det finns två spärrar för den här metoden. Dels ska samtliga nationella parlament godkänna förändring enligt respektive lands konstitutionella bestämmelser, dels får ändringen inte utöka EUs befogenheter.

Många inklusive LO ifrågasatte de förslag som konventet la fram för förenklade förfaranden. Regeringskonferensen skärpte reglerna genom att ge de nationella parlamenten i praktiken vetorätt. Med den spärran mot att i grunden ändra konstitutionen utan en regeringskonferens, verkar de inbyggda kontrollerna uppfylla alla demokratiska krav.

LOs remissvar om konventets förslag

LO koncentrerade sig på de frågor som är av störst fackligt intresse i sitt remissvar (september 2003) över konventets förslag och tog inte ställning till alla konstitutionella frågor. En positiv inställning till förslaget i sin helhet grundade sig till stor del på de tillägg som, oftast efter hårda diskussioner, successivt arbetades in. Här återges en redigerad sammanfattning av detta remissvar med en del kommentarer:

- Så länge som förslaget juridiskt fortfarande är ett fördrag har inte LO några invändningar mot begreppet konstitutionellt fördrag.

- För att stadgan ska fungera i Sverige måste det juridiskt klargöras att det är ett nationellt val vilken av metoderna kollektiva eller individuella rättigheter som används. (Se artikel I-48 om hänsyn till nationella skillnader, som kan vara stöd för detta.)

- ILO-konventionerna och tolkningen av dem inom ILO måste vara utgångspunkten för tolkningen av rättigheterna inom EU. Denna överordnade ställning måste klargöras under regeringskonferensen så att lydelsen ”internationella förpliktelser” i rättigheterna får en sådan tolkning. (Detta blev inte nedskrivet den här gången heller.)

- Det är mycket viktigt för kommande inriktning av EUs arbete att begreppen full sysselsättning och social marknads ekonomi får stå kvar i artikel 3.

- Artikel 48 i del I är fundamental för att LO ska se positivt på fördragsförslaget

- Direktiv inom EU är ofta alltför detaljerade och något utrymme för nationell anpassning finns sällan. De måste i framtiden bli mindre detaljerade med möjlighet till verklig nationell anpassning. (Ingen text om detta i själva fördragstexten.)

– Det är viktigt att medlemsstaterna fortsätter att ha ansvaret för att definiera principerna för så kallade tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, se till att principerna följs och att avgöra om de ska utföras offentligt eller privat. (En formulering om att principer för att tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ska fastställas på EU-nivå finns kvar. Men det har ändrats till pluralis så att det möjliggörs att principerna blir olika för olika typer av tjänster.)

– Den svenska regeringen bör åter driva frågan om gränsöverskridande fackliga sympatiåtgärder. En ny artikel behöver införas som ger arbetstagarna sådana rättigheter. (Regeringen drev frågan men fick inget gehör.)

– ”Full sysselsättning” och ”social marknadsekonomi” i målparagrafen artikel 3 bör ersätta de gamla formuleringarna ”hög sysselsättningsnivå” och ”öppen marknadsekonomi” i fördragets del III. (Så skedde inte.)

– Artikel I-3 fick till slut en acceptabel formulering för hållbar utveckling med dess tre delar, social, ekonomisk och ekologisk utveckling. Målformuleringarna för miljö, jämställdhet samt att dessa och konsumentskydd ska ”mainstreamas” hör till de positiva delarna i förslaget. Miljökraven behöver kompletteras med försiktighets- och substitutionsprinciperna. (Inte heller här fick regeringen gehör för sitt krav.)

– Placeringen av samordning av den ekonomiska politiken och sysselsättningsstrategin i en egen form av kompetens är väsentlig så att sysselsättningsstrategin inte blir underordnad. LO stödjer även att kraven på samordning är något skarpare formulerade för den ekonomiska politiken jämfört med sysselsättningspolitiken.

– I sysselsättningsavsnittet har man behållit formuleringen att sysselsättningspolitiken ska ”stämna överens” med de ekonomiska riktlinjerna. Detta ger de senare en högre status än sysselsättningspolitiken. Formuleringen bör ändras så att lik-

ställdheten från fördragets del I återfinns även i del III. (Ingen ändring.)

– Regeringen bör uppmärksamma regeringskonferensen på de felaktigheter som smugit sig in i vissa artiklar inom avsnittet Socialpolitik. (Korrigeringar gjordes.)

– Konstitutionen bör reglera att det är finansministerrådet som fastställer EUs prisstabilitetsmål och inte som idag överlämna till ECB att både fastställa målet och se till att det upprätthålls. Målet bör vara ett intervall och inte bara en övre gräns. Försök bör även göras att förändra relationen mellan prisstabilitetsmålet och andra ekonomisk-politiska mål i anvisningarna för ECBs strävanden. Möjligheten till budgetbalanskrav exklusive offentliga investeringar behöver undersökas. (På grund av omöjligheten att överhuvudtaget ändra i de ekonomiska avsnitten genomfördes inget av detta.)

– Det demokratiska inflytandet håller på att försämrans inom det mellanstatliga samarbetet. Inom t ex den ”tredje pelaren” diskuterar och beslutar regeringarna i frågor där Riksdagen borde delta och i många frågor borde det ske remissförfarande. (Till viss del blev slutförslaget bättre i och med de nationella parlamentens utökade roll i subsidiaritetskontrollen.)

– Någon ordförande bör inte väljas för Europeiska rådet. Ordförandeskapet i Europeiska rådet och ministerråden bör även fortsättningsvis växla, t ex för ett år och uppdelat mellan tre olika länder. (Det blev en ordförande. Växlingen av ordförandeskapen i de olika ministerråden verkar ha fått en bra utformning.)

– LO motsätter sig att man samlar all lagstiftning i ett ministerråd, vilket dessutom ska ha samordningsansvaret. (Regeringskonferensen följde den rekommendationen och ändrade konventets förslag.)

– Att tillåta att europeiska rådet ändrar i konstitutionen utan att man sammankallar en regeringskonferens är att gå för

långt. Däremot bör europeiska rådet enligt förslaget ha möjlighet att förändra krav på enhällighet till kvalificerad majoritet utan att en sådan konferens ska sammankallas. Kravet att resultatet av framtida regeringskonferenser måste ratificeras av samtliga medlemsstater måste kvarstå. (Regeringskonferensens text blev en förbättring där de nationella parlamentens roll blev utökad.)

– Reglerna bör ändras så att det införs kvalificerad majoritet för beslut om minimiregler för företags-, sparande- och miljöbeskattning. (Ingen ändring i den riktningen. Regeringskonferensen försvagade t o m den nya möjligheten mot skattefusk som konventet ville införa.)

– I det nya avsnittet om energifrågor bör man lägga till kraven på tillgänglighet till energi och låga energipriser. (Ingen ändring gjordes.)

– Regler för hur arbetsmarknadens parter, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén ska kunna framföra synpunkter när den öppna samordningsmetoden används måste införas. (Ingen ändring gjordes. Den s k Kok-rapporten om Lissabonprocessen förde fram liknande idéer så förändringar kan ändå komma att ske.)

UNDER 2005 OCH 2006 ska alla 25 EU-länder ta ställning till förslaget till ny grundlag, eller fördrag, för EU. Valet står mellan två alternativ – att förslaget antas eller att den nuvarande grundlagen fortsätter att gälla.

En ny grundlag för EU har betydelse för oss i facket. I den här rapporten berättar vi om de viktigaste förändringarna med det nya förslaget, med fokus på de som påverkar vårt fackliga arbete och arbetsmarknaden.